

Hebben we hier nu voor gekozen?

Wim van Dinten

Sezen / Eburon

2015

ISBN 978-90-79768-02-8

Stichting Sezen
Muntstraat 25
3961 AJ Wijk bij Duurstede
tel: (+31) 343 595802
info@sezen.nl / www.sezen.nl

Omslagontwerp: Geert de Koning
Grafisch ontwerp: Textcetera, Den Haag
Productie: Uitgeverij Eburon, www.eburon.nl

De auteur heeft getracht met alle rechthebbenden op citaten contact op te nemen. Dit is niet in alle gevallen gelukt. Wie meent op geciteerde passages recht te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met de uitgever.

© 2015 W.L. van Dinten. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

Deel I

**Vormen van betekenisgeving
onder woorden brengen**

Ik raak met stomheid geslagen als er mensen zijn die menen dat in de toekomst systemen ons de baas zijn en wij dat zouden moeten willen. Ik ben verbijsterd dat er nog steeds mensen zijn die denken dat je met bommen en granaten een democratie kunt vestigen. Ik werd blij toen ik een interview zag met Donald Rumsfeld – de Amerikaanse minister van Defensie bij de inval in Irak. De kern daarin was: “We weten dat er dingen zijn die we weten. En we weten ook dat er dingen zijn die we niet weten. Maar we weten niet wat we niet weten.” Hij kan verschijnselen alleen serieus nemen als hij er een logische relatie tussen ziet. Tijdens het interview komt hij in tegenspraak met zichzelf. Het uitgestraalde zelfvertrouwen zie je langzaam in elkaar zakken. Het is alsof hij voor het eerst overweegt of de inval in Irak op een denkfout was gebaseerd. Maar welke? Hij ontdekt dat hij er met z’n rationaliteit niet komt. Hij weet niets van betekenisgeving! Dat herken je ook bij mensen die technologie als vooruitgangsgeloof belijden.

Met belastinggeld werd ABN Amro gered. De Nederlandse Staat werd daarmee eigenaar van de bank. De Raad van Commissarissen besloot de bestuursleden in 2015 een ton loonsverhoging te geven. De bestuursvoorzitter zei erbij dat ze bij ABN Amro in een ‘inlevercultuur’ leven. De Minister van Financiën was ermee akkoord want het was juridisch verdedigbaar. Zo gedaan. Rumour. Een commissaris zei dat de bestuursleden wel 1,5 miljoen hadden laten liggen. Nog meer rumour en hij weg door de zijdeur.

De opslag werd teruggedraaid, want de beursgang kwam in gevaar en daarmee raakte de grote poet uit zicht.

Veel mensen zeggen dat de president-commissaris van ABN Amro zo'n aardige kerel is. Dat is waar, zo kent iedereen hem. Dat kun je trouwens van veel commissarissen van banken zeggen. Maar daar gaat het niet om. Het gaat erom dat zij vinden dat geld verdienen het mooiste is wat er bestaat. Je kunt een bom duiten pakken door te zeggen dat je er recht op hebt. Hoera! Als je zo in de wereld staat maakt het niet uit dat je een bank bestuurt bij gratie van de burger.

Het gaat erom hoe je betekenis geeft en dat verander je niet zomaar.

Ze had vinkjes gezet op de vele formulieren voor het persoonsgebonden budget van haar autistische zoon. Er was van alles nieuw, want de wet was veranderd. Er kwamen ambtenaren van de gemeente om erover te praten. Er bleek ergens onterecht een vinkje te staan. Ze ontving daardoor 2,04 euro teveel. Fraude of een foutje? Het persoonsgebonden budget (PGB) werd voorlopig stopgezet, want dit moest worden uitgezocht. Het werd een *Ikje* in de NRC. Je denkt al lezend: 'Die ambtenaren zijn van het padje.' Daarmee bedoel je dat ze vervreemd zijn van waar het in het leven om gaat, vervreemd van wat voor mensen betekenis heeft.

De *Occupy*-beweging surft op het gevoel dat het in westerse samenlevingen niet goed gaat en heeft moeite dat hard te maken. De Europese Unie balanceert op een steeds kleinere groep burgers die de huidige structuur nog steunt. In Amsterdam roepen studenten uit dat ze tegen rendementsdenken zijn en zie je hun speurtocht naar wat ze daarmee bedoelen. Veel mensen in Nederland zijn depressief, zo'n 1,6 miljoen hebben onverklaarbare lichamelijke klachten. Steeds meer mensen zien dat we met het milieu op de verkeerde weg zijn, dat we vervelend omgaan met elkaar, dat organisaties mensen zijn gaan gebruiken in plaats van te dienen of te helpen, dat de regering de samenleving runt als een bedrijf. Organisaties en instellingen negeren betekenisgeving.

Wij hebben niet voor zo'n maatschappij gekozen. We hebben het niet zo gewild, het is ons overkomen. Hoe kon dit gebeuren? Het korte antwoord is: *doordat we impliciet betekenis geven.*

Betekenisgeving

Betekenisgeving is de manier waarop je aan verschijnselen samenhang geeft bij waarnemen en oordelen, of hoe je ordent als je organiseert. Op die zin moet je wellicht wat kauwen, maar als je doorleest in dit boekje valt het steeds meer op z'n plaats. Betekenisgeving *doe* je, zonder er over na te denken! De hele dag door, altijd. We doen het

impliciet, zonder ons ervan bewust te zijn en zonder het duidelijk bij anderen op te merken. Als iemand je vraagt ‘Wat hoort voor jou niet in dit rijtje thuis: bijl, hamer, stuk hout, zaag?’, dan laat jouw antwoord jouw vorm van betekenisgeving zien. Die vorm komt ook tot uiting in de taal die je spreekt, hoe je met mensen om je heen en met de omgeving omgaat, hoe je werkt en organiseert. Pim Fortuyn vond dat politici iets anders verwoorden dan ze in gedrag laten zien. Hij vond dat niet kunnen en zei: “Ik zeg wat ik denk en ik doe wat ik zeg. Daar kunnen jullie me aan houden.” Hij dacht dat hem dit zou lukken. Heel vaak kun je echter niet doen wat je zegt, omdat je niet beschikt over het handelingsrepertoire van de vorm van betekenisgeving die onder je uitspraken zit. Je blijft dan hangen in bedoelingen.

Vormen van betekenisgeving

Alle diersoorten kunnen van zichzelf uitgaan, zijn zelf-referentieel (nemen zichzelf als ijkpunt). Ze zijn ook onderdeel van een groep (zijn sociaal), zijn in wisselwerking met hun omgeving (maken deel uit van evoluties) en ze evolueren zelf. Ze zijn in staat patronen te herkennen (de ene soort beter dan de andere), onze huisdieren voorop. Patronen zijn gebeurtenissen die zich regelmatig in de tijd herhalen. Bijvoorbeeld honden herkennen patronen, kunnen erin meegaan, passen zich aan omstandigheden aan. Zodra mensen dat gedrag van een hond uitleggen als denken in oorzaak en gevolg, wordt ons menselijk

specialisme zichtbaar: ons vermogen te rationaliseren. Dat ziet er in z'n grondvorm uit als: we zien twee verschijnselen en verbinden die met elkaar als oorzaak en gevolg. Als ik de riem van mijn hond pak, dan springt hij op – oorzaak en gevolg. Vermoedelijk heeft Buddy al eerder aan mijn manier van opstaan, het moment waarop ik opsta en de energie die ik uitstraal en de manier waarop ik naar hem kijk en... als patroon herkend en wacht hij op de volgende gebeurtenis in dat patroon waaraan hij gewend is geraakt: de riem zal worden gepakt.

De reactie van Buddy kun je terugbrengen tot een oorzaak- en gevolgrelatie, maar dat is een reductie van de totale wisselwerking van Buddy met z'n omgeving. Dat jij denkt in oorzaak en gevolg wil niet zeggen dat in de realiteit verschijnselen op die manier met elkaar verbonden worden of dat honden denken in oorzaak- en gevolg. Het is dé manier *om in ons hoofd* verschijnselen met elkaar te verbinden. We zijn van alles in oorzaak- en gevolgrelaties uit gaan drukken. Pas als we merken dat zo'n oorzaak- en gevolgrelatie er in de realiteit niet blijkt te zijn, beginnen we ons af te vragen of er wellicht een andere samenhang is, of dat er nog heel andere invloeden zijn die een rol spelen. In zulke situaties zie je dat ons vermogen *rationeel* samenhang aan verschijnselen te geven naast ons vermogen staat ook vanuit *evolutionair, sociaal* en *zelfreferentieel* perspectief verschijnselen met elkaar te verbinden. Dat noemen we 'betekenis geven'.